

પ્રકાશક—

શ્રી જૈન સાહિત્યચર્ચક સભા

ભાવનગર

મુદ્રક:—

શાહ ગુલાબચંદ લલ્લુભાઈ

મહોદય પ્રિ. પ્રેસ-ભાવનગર

પ્રથમોપનિ

મુદ્રા ૩૧. ૩

પ્રા. ૨૨ ૧

૨૨-૬ એ મુદ્રા ૨૨, ૨૩, ૨૪

૨૨, ૨૩, ૨૪

૨૨, ૨૩, ૨૪

प्रकाशकतुं निवेदन.

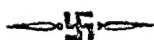
શ્રી જૈન સત્યપ્રકાશ માસિકમાં અનુક્રમે પાંચમા વર્ષ દશમા વર્ષ સુધી આ નિહ્વવાદ લેખરૂપે લખાએલ-પ્રકટ થયેલ આજે પુસ્તકરૂપે પ્રકટ થાય છે. નિહ્વોની વાત સાધારણ રીતે સ્વચ્છન્દતાપોષક હોય છે. નિહ્વોને માટે આપણે એક રીતે : શરીરે દે તેઓ જૈન સામ્રાજ્યના ધાડપાડુઓ છે. એટલે ધ પાડુઓ જેવી તેમની કચળી અને હકીકત હોય છે ધાડપાડુએ દેશનું અન્નમો માલગીને તેના જેવું આચરણ કરવાનું પસંદ ઠેકા મૂકે તો ન જ કરે. આ પુસ્તક વાચી-વિચારીને સમગ્ર આત્મ પોષણમાં નિહ્વવાને પ્રવેશવા નહિં દે અને હશે તો દૂર કરશે એટલું શ્રેય તો આ પુસ્તકનું પ્રકાશન સફળ થયું લેખીશું.

પુન્યકર્મ લેખક પૂન્ય સુનિશ્ચી ધુરન્ધરવિજયજી માધારાજી
માનના પદાર માનવો એ એક સાધારણ વાત છે. સ્વ-પર
પ્રત્યક્ષ અને પ્રવૃત્તિ કરના પૂન્ય પુરુષોના ઉપકાર થા આપ
કરના માનવો માની મનિષ માનવો એ વસ્તુતિક દૃઢજાતા નથી
તે માનવોના આ આમાર થા ઉપકાર માનવાની રીત તેમ
આમાર ન પદે. પ્રમાણે જીવનને ધણું-કેળવવું એ છે.

આ બંધુકાંડમાં માર્ગે ડીંગા આમ મુરલીના જે જેમાં ૨
૧ નજરે એક જ નાનો અગમી પુણ્યમાળા પાંદડાની જે
૨ ના નાના પાંડાના આ-પાંડા પાંડા જેવાં જ અમો આ પુણ્ય
૩ ના જે નાના પાંડાના આ-પાંડા પાંડા

[illegible]

— વિશુદ્ધિ પત્રક —

અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.	પત્ર.	પાં
પગપર	પરપર	૧૩	
પૂર્ણ	પૂર્ણ	૬૦	
મળેલા,	મળેલા	૬૨	
આર્થ	આર્થ	૬૪	
શાસ્ત્ર	પશાસ્ત્ર	૬૪	
પુનેઈ ના વિગમેઈ ના, વિગમેઈ ના ધુવેઈ ના,		૧૧૩	
મનમને,	મનમને	૧૬૪	
દ વેદનીય.	દ અ તગય,	૧૬૬	૨
જીવ	જીવ	૧૭૧	
નિર્મળી	નિર્મળી	૧૭૨	
દગર્ભીય,	દગર્ભીય	૨૨૨	૧
દગર્ભીય,	દગર્ભીય	૨૩૫	૧
દગર્ભીય	દગર્ભીય	૨૫૨	
દગર્ભીય	દગર્ભીય	૨૫૬	૧
દગર્ભીય	દગર્ભીય	૨૬૭	૧
દગર્ભીય	દગર્ભીય	૩૧૨	૧

નિહિવેની આ એતિહાસિક કથાને, દુર્ગળ કે દયાપાત્ર માન-
વીની કરુણ કહાણી કોઈ રજો માની લે. બુદ્ધિમાં જૃહરપતિ
નૈવા અને સંયમ-તપમા કોઈ યુગ ધરની સાથે સ્પર્ધા જેણે
એના આ શક્તિશાસી પુરુષો હતા. કોઈ કમનસીબ પણે એ
શક્તિશાળીના શીરે અહતા-આગ્રહનું ભૂત ચડી ગેહું. બહુ
બડે તો આપણે એટલું કહી શકીએ કે જે જ્ઞાનિ, જે શક્તિ અને
જે હાગમ પોતે ધરાવતા હતા તે જોતા એમણે જૂળ જ જાગત
નૈવાનો જરૂર દલી મનને ઉન્મુક્ત-ખુલ્લું રાખ્યું હોત તે
આપણે કરુણ અકસ્માતો જાનવા ન પામત.

જમાલિ મુનિની વાત લઈએ. પોતે ક્ષત્રિય કુમાર હતા-
જા મહાવીરના. જાંનના પુત્ર અને જમાઈ પાત્ર હતા. અગ્ની
જ્વાળામાં જાતા અને પાંગરો સાધુના શિરતાજ હતા. એ
જિજ્ઞાસુ અને તાવ આગ્રો સાધુઓને પચારી કરતા જરા વા
જાતી પડી તા “કળનું દોષ ત કરાયુ” એ પ્રકારના બ
જમાલિના મહાત્મ્ય મુત્ર માંમે એમણે બહુ ઉકાળ્યું. જ્યારે
જે વાતની મુત્ર માર્યું બગી ગયું આ વાત પારી છે, પાત્ર
જિજ્ઞાસુ મહાત્મા કામ કરવાની-જા મહાવીરના સમકક્ષ જાનવા
જમાલિના અતન્ન હાવારગની જેમ ઉભરાલી હતી
જે હા જમાલિની દગા, દાગના દગર જેવી વાચ્ય છતા કરુ
જિજ્ઞાસુ નીચે જમાલિ મુનિના જૃથમા નેત્રાંશ
જિજ્ઞાસુની કળાવણી પુત્રી નો એક કુમારના મારી-ગી
જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ
જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ
જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ

જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ
જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ
જિજ્ઞાસુના કળાવણી જમાલિના કળાવણી, પાત્ર જમાલિ

નિહવે! આનંદુધી અપમાનિત ગણાયા છે એટલે મુનિજીએ
રોમને અન્યાય ન થાય એટલા માટે પૂરી સાવચેતી રાખી છે.
આ તો દલ આરંભ છે—મુનિજીનો અભ્યાસ અને અધ્યવસાય
એનાં ગુજરાતી જૈન સાહિત્યમાં આવા બીજાં મૂલ્યવાન પુસ્તકો
ઉમેરવા એની આશા બંધાય છે.

નિહવ તરીકે આને કેમ આપણું કાંડું પકડીને બહાર કાઢી
રહે તેમ નથી. પણ એથી કરીને જૈન ધર્મના બધા અનુયાયી-
ઓ વીતરંગના પ્રરૂપેલા માર્ગે જ ચાલી ગયા છે એમ થોડું જ
જાણી શકાય? અમારનો મોટો ભાગ મૂળ માર્ગ છાંડી નવ-
પે ને જ માર્ગે જતા હોય તેની ઉપર “અસલનો ધોરી માર્ગ”
એવો પાટિયુ મારે નથી કરીને ઉન્માર્ગ સન્માર્ગ ન બને.

ગણધરવાદની વિશેષતાઓ—

(૧) શ્રીમહાવીર પ્રભુને કેવલજ્ઞાન થયા બાદ અપાપાપુરી-
(પાપાપુરી)માં પ્રભુ સમવસર્યા. તે સમયે ત્યા ઇન્દ્રભૂતિ વગેરે
વિગ્રો યજ્ઞ કરાવતા હતા. તેઓ શ્રી વીર પ્રભુની સાથે વા
કરવા માટે આવ્યા. ચર્ચા-સમાધાન થતાં તેઓ સમજ્યા. દીક્ષ
લઈ ગણધર ગળ્યા. તે વાદ તે ગણધરવાદ.

(૨) ગણધરવાદમાં નાસ્તિકતાનો નિરાસ કરવામાં આવેલ છે

(૩) ગણધરવાદની ઉત્પત્તિ વેદ વાક્યોના અર્થને અવ
ગમ્યીને મધ્ય છે.

(૪) ગણધરવાદમાં આત્મા, પુણ્ય, પાપ, સ્વર્ગ, નર
વગેરે મુલ્યભૂત વિષયોની ચર્ચા છે.

(૫) ગણધરવાદ જૈનેતરો (પ્રાક્ષણો)ની સાથે થયેલ .

(૬) ગણધરવાદમાં ઇન્દ્રભૂતિ વગેરેને પોતાની જ
માટે મર્ત્યપણાનું અભિમાન હતું, તે કારણે તેઓ પોતા
મનમાં નિરાદોષ ગીત કોઈને પણ જણાવતા નહિ, એટ
લે તેઓ જાણતા પાતા ન હતા.

નિહવોની મંજ્યા અને દૂંડે પરિચય—

શ્રી આવશ્યક નિર્યુક્તિ, સ્થાનાંગ સૂત્ર વગેરે ગ્રન્થોમાં નિહ-
વોની મંજ્યા માતની બતાવેલ છે, તે આ પ્રમાણે—

बहुग्य-पणम-अव्यक्त-समुच्छ-दृग्-तिग्-अवद्विआणं च ।

एणमिं निगमणं, वोच्छामि जहाणुपुव्वीए ॥

(૧) બહુરૂપ-જમાલિ—ઘણે લાગ્યે કાળે વસ્તુ ઉત્પન્ન
માગે એવા વાદના સ્થાપક, (બહુરૂપ) જમાલિ નામના
પ્રથમ નિદાન શ્રી મહાવીરસ્વામી પ્રભુના કેવલજ્ઞાન પછી ચૌદ
(૧૫) વર્ષે નાગરિક નગરીમાં ગયા.

(ચલાતું-ચાલ્યું, ઉઠીરિણા કરાતું ઉઠીર્યું, ચાવતું નિર્જરા કરાતું નિર્જર્યું.) તે અસત્ય છે. આ પ્રત્યક્ષ દેખાય છે કે મંથારો કરાતો-કરાયો નથી એમ કહેવાય છે પણ કરાયો છે એમ કહેવાતું નથી. એ જ પ્રમાણે ચલાતું હોય ત્યારે ચાલ્યું, ઊઠીરતું હોય ત્યારે ઉઠીર્યું અને નિર્જરાતું હોય ત્યારે નિર્જર્યું એમ કહેવાતું નથી પણ ચાલે છે, ઉઠીરાય છે, નિર્જરાય છે એમ વ્યવહાર ચાલે છે, માટે શ્રી વીરપ્રભુનું કથન અમર જનિત અને અસત્ય છે.

મુનિઓને જમાલિતું કથન—ઉપર પ્રમાણે મનમાં નિરાય ધર્મા પછી જમાલિ મુનિ માધુઓને બોલાવી તેમને પાલાનાં પાદ આ પ્રમાણે સમજાવવા લાગ્યા. ‘ મુનિઓ ! શ્રી મંથારીર પ્રભુ કહે છે કે જિન્માળ કડ (કરાતું હોય તે કરાયું)

જ. — મટપટ વગેરે જે કોઈ કાર્યો કરવામાં આવે છે તે તેને ક્યાં પૂર્વે અવિદ્યમાન છે. અસત્ છે. માટી-તંતુ વગેરે ઉપર માનુ પ્રયત્નો કરીએ ત્યારે ઘણે કાળે તે ઉત્પન્ન થાય છે-વિદ્યમાન સ્થિતિમાં આવે છે. કરાતું એ કરાયું માનીએ તો કાર્ય કરવાને પ્રથમ સમયે જ કાર્ય કરાતું છે માટે કરાયું માનવું જોઈએ. જીને સમયે, ત્રીને સમયે એમ યાવત જ્યાં સુધી કાર્ય સમ્પૂર્ણ નથી થયું ત્યાંસુધી કાર્ય કરાય છે. તો જે પ્રથમ સમયે કરાયું છે તેને પછીથી કરાવાપણું શું? પછી તે 'નિહ્વવાદ' દ્વંદ્વા ને દળવા જેવું રાધ્યા ને રાધવા સમાન, ક્યાંને કરવાદૃષ્ટિ વિદ્યમાનની ઉત્પત્તિ માનવી પડે. 'કરાતું એ કરાયું' ન માનીએ તો આ દોષ લાગતો નથી. કારણ કે જ્યાંસુધી કાર્ય ક્રમવાની શરૂઆત થાય ત્યારથી જ્યાંસુધી તે કાર્ય ઉત્પન્ન ન થાય ત્યાંસુધી તે કરાય છે એમ જ કહેવાય છે, પણ ક્રમવા છે એમ માનવું નથી. માટે જીન ત્રીન વગેરે સમયે ક્યાંને કરવાપણું નથી પણ ન કરાયાને જ કરવાપણું છે.

વચનના અનુયાયીને તે ભૂષણ છે. પિટપેષણ કે ચર્વિતચર્વણની આપત્તિ એ પણ કરાતું એ કરાચું માનવામાં ઘટતી નથી.

અમત્ એટલે અપ્રકટ અને સત્ એટલે પ્રકટ એમ સ્વીકારવામાં આવે તો તે સચાર્ય છે, માટે સત્કાર્યવાદ માનવો જોઈએ.

(૨) વસ્તુ તાત્પર્યોમાંથી ઉત્પન્ન થાય છે અને ઘટ માટીના વિદ્યમાથી ઉત્પન્ન થાય છે એ પ્રમાણેની અમુક કારણોમાંથી અમુક જ કાર્ય થાય એ વ્યવસ્થા સત્કાર્ય માનવામાં આવે તો જ સંભવે છે.

તે નવુઓમાં પટનો સત્તા કે મૃતપિણ્ડમાં ઘટની સત્તા ન હોય તે પટનો અર્થ નવુને અને ઘટનો અર્થ માટીને કેમ અલગ છે ? નવુમાંથી પટ ને માટીમાંથી પટ કેમ નથી બનતો ?

જ. — તમે સત્કાર્યવાદ યુક્તિસિદ્ધ છે એમ માનો છો ને
 હું તેને દર્શિત માનું છું; માટે તમે પ્રથમ દોષ ન સ્વીકારો

૬. વિભાગ અને વિન્યાસ એ બન્ને જુદા છે તો તે બન્નેની પરસ્પર
 અપ્રાપ્તિ છે ત્યાં પરસ્પર સંયોગ કે અત્યન્ત અપ્રાપ્તિ નથી ત્યાં ભિન્નતા
 પણ નથી જેમ ઘટમા ઘટ, ઘટમાં ઘટનો સંયોગ પણ નથી અને
 અત્યન્ત અપ્રાપ્તિ પણ નથી. એજ પ્રમાણે માટીના પિંડમા ઘટનો સંયોગ
 નથી ન અત્યન્ત અપ્રાપ્તિ નથી એટલે તે બન્ને પરસ્પર અભિન્ન છે.
 જો પ્રત્યક્ષ કારણ જુદા નથી તો કારણ સત્તા છે તેજ પ્રમાણે કાર્યની
 પણ મત્તા છે એ રીતે સત્કાર્યવાદ છે.

શુભવળો જિભી કર્યા જ કરશે. જે સમયે તમે ઘટ વગેરે કાર્યોની શરૂઆત માનો છો. વાસ્તવિક-ખરી રીતે તે સમયે તે કાર્યોની શરૂઆત જ થઈ નથી. ઘટ થતાં પહેલાં તેને યોગ્ય અનેક કાર્યો થાય છે, ને તે તે કાર્યોની ક્રિયા સ્વતન્ત્ર હોઈ, ક્રિયાઓ કાર્યને ઉત્પન્ન કરી વિરામ પામી જાય છે.

કરાનું એ કરાયું ન માનતાં તમે અસત્કાર્યવાદ સ્વીકાર્યો છે એટલે તમે સસલાના શીંગડા કે આકાશનું ફૂલ વગેરે કાર્યો કળાને ક્રિયા કરશે, તે તે વસ્તુઓ કદી ઉત્પન્ન થતી નથી એટલે તે ને ક્રિયાઓ પણ અટકશે નહિ-આલુ જ રહેશે; માટે ક્રિયાના અનિગમરૂપ બીજો દોષ તમોને જ લાગુ પડે છે.

સ્વતન્ત્ર કાય માટે દેખાતી જુદી જુદી ક્રિયાઓ મિથ્યા પણ નથી ને ન દેખાવી જોઈએ એવું પણ નથી.

તમે કહેલ પાંચે દોષો તમારી માન્યતા પ્રમાણેના મન-કલ્પિત છે. વસ્તુસ્થિતિએ એ સર્વ તમોને જ લાગે છે. સર્વજ્ઞ પરમાત્માના વચનો કદી મિથ્યા હોતા નથી. એ તો ત્રિકાલા-બ્રાહ્મ-સત્ય જાય છે; માટે મિથ્યાલિનિવેશ-ખોટા આશ્રહનો ત્યાગ કરી, સ્વીકારેલ માર્ગને અનુસરો. વિશેષ તમને શું કરીએ ?

એ પ્રમાણ જમાતિ અને મુનિઓ વચ્ચે એક દિવસ વાર્તા-લાપ ચાલ્યો. પણ તેનું કંઈપણ ફળ આવ્યું નહિ; એટલે મનિષ્ઠાએ નિશ્ચયનું કે અભારે જમાલિને જવર છે. જવરન અવેશમા તેઓ ન સમજે પણ પછીથી સમજશે. ત્યાં મુખ અપને જોઈ જઈએ. પછીથી નહિં સમજે તો આપણે તેને ત્યાં જ રીમં.

સ્થ. સુ.—જે વસ્તુનો તમને અનુભવ ન થાય તેને ત
મિથ્યા માનશો તો તમારે આત્મા, પરભવ, સ્વર્ગ, મો
વગેરે પદાર્થો-પ્રત્યક્ષમાં નથી આવતા માટે ન માનવા જોઈએ
સર્વજ્ઞ પ્રભુના વચનથી માનતા હો તો દરેક ક્ષણે ન
ક્રિયા ને નવાં કાર્યો થાય છે એ સર્વજ્ઞ પ્રભુએ જાણ્યું
જોયું છે ને તે જ પ્રમાણે પ્રજ્ઞ્યું છે; માટે માનવું જોઈએ
આટલું સૂક્ષ્મ જોવાની શક્તિ તમારા જ્ઞાનમાં નથી માટે તમ
તે ન જણાય, પણ તેથી તે મિથ્યા છે એમ કહી શકાય નહિ

જ.—મુનિઓ ! મને ન જણાય કે ન સમજાય એવી કે
વસ્તુ વિશ્વમાં નથી. આત્મા આદિ પદાર્થોને હું તર્કથી જા
શકું છું. ટાણે ટાણે નવીન કાર્યો માનવામાં કોઈપણ યુક્તિ
માનવી નથી જે ઘટ વગેરે કાર્યો માટે ક્રિયા અસુક સમ
જાય છે ને ન સમજે તે કાર્ય નિષ્પન્ન પણ થાય છે, તે
જોવાની જિજ્ઞાસી શરૂઆત ઘટ માટેની કેમ નથી ? શાથી પ્રથ
નમાં જ ઘટ વગેરે નથી જાનતા ?

‘તિયમાણં કલ’ વગેરે વચનો ‘ઋણુસૂત્રનયને આધારે કહેવાયેલા છે. તે નય ઘણો સીધો ને સરલ છે. ભૂતકાળ કે ભવિષ્યકાળને નહિં જોતા વર્તમાનકાળમા શું છે ને શું થાય છે તેની જ ચર્ચા તે નય કરે છે. તે નય કહે છે કે જે વખતે કાર્ય કદા તે વખતે તપાસો કે કાર્યને ઉપયોગી સર્વ સામગ્રી છે કે નહિં. જો કાર્યમા કારણભૂત સર્વ સામગ્રી છે તો કાર્ય ધીરે ધીરે-ઘીરેકાળે કેમ થાય છે. તુરત જ ઉત્પન્ન થવું નેહંએ, ‘મમર્થઃ ક્ષણમપિ તિલમ્વં ન વદતે’ (સમર્થ પદાર્થ નર કદામા ક્ષણ પણ વિલમ્બને સહન કરતો નથી) સર્વ સામગ્રી મળી નથી તો કાર્યની શરુઆત જ થઈ છે, એમ કેમ મનાય? નામગ્રી મળ્યા પછી જ આરંભ થાય છે. જેમકે, ‘દત્ત’ રૂપ કાર્ય કરવું છે. તેને માટે મામાન્ય રીતે માટી, ચક્ર, જડ, મેરો, કુંબાર, વગેરે સામગ્રી જોઈએ; પરંતુ આ સર્વ સામગ્રી મળીને માટે જ આ તમામ હોવા છતાં કાર્ય નીચે પડી જાય છે, એમ આપણને લાગે છે. એ તેથી જ

પૂર્ણભદ્ર નામના ચેત્યમા વિરાજતા હતા. જ્યારે જમાલિ કોઈપણ ઉપાયે સમજી શકે એમ નથી એમ સ્થવિર મુનિઓને જાણ્યું એટલે તેઓ જમાલિનો ત્યાગ કરી, પરમાત્મા ત્યા વિરાજતા હતા ત્યા વિહાર કરીને ગયા અને જાનેલ એ દરીદ્ર પ્રભુને જણાવી.

(૪)

પૃથ પતિપ્રેમે પ્રવર્તિની પ્રિયદર્શિનાનું જમાલિના મનમાં જોડાવું અને હંક આવડતી ચુકિતથી મૃગમાર્ગે આવવું.

ચાલિના વિનાર કરી ગયા, પછી વિના સકોચે જમાલિ પતિની માન્યતાના પ્રચાર કરવા લાગ્યા. અર્વને ‘કરાતું જે મનમાં’ એ મિત્રતા કે કાર્ય લાગ્યે કાળે ઉત્પન્ન થાય તે જાણ કરવાના સમજાવવા લાગ્યા. પૂર્વાવસ્થાના પોતાનાં પત્ની જમાલિને ‘પ્રિયજન’ તરીકે પૂજન કરવા માટે આવ્યા ત્યાં જમાલિને ‘પ્રિયજન’ તરીકે પૂજન કરવા માટે આવ્યા ત્યાં

તે વસ્તુ ઠોઠપણુ રીતે સત્ય નથી તેનો આભાસ પણ નથી. વ્યવહારનયમાં જે વચનો ઔપચારિક કહેવાય છે, તે ઋણુ અત્ય નયથી સત્ય છે. ' કિયમાળકંડ ' એ વચનો સર્વજ્ઞ પ્રભુના છે. તેઓથીને મિથ્યા પ્રશ્નપણુ કરવાને કંઈ પણ કારણ નથી, માટે આપ પરમાત્માના વચનો અને ઋણુસૂત્ર નયને સ્વીકારી એના પંગે વળો. '

હંક ધાવકના યુક્તિયુક્ત વચનો સાલળી સાઠવીજી પ્રિય ગંગેના પદ્મ ગમજ્યા ને પ્રભુના વચનોમાં પુનઃ સ્થિર શ્રદ્ધાવાળા થયા. ગમે તોયે તેઓ પરમાત્માના પુત્રી હતાં ! મિથ્યા પાત્રારનો ત્યાગ કરી હંક ધાવકને કહેવા લાગ્યા—

જમાતિ ! જે આત્માઓને કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન
રૂપના થયું છે તે આત્માઓ ત્રણે કાળના સર્વ ભાવોને હાથમાં
ગોળા નિર્મળ જલની માફક લાભે છે ને જીએ છે. તેઓથી
જોન પાછળ-પર્વત પાછળ કે સ્તંભ પાછળ શું છે ? તે
વસ્તુ નથી પોતું. કોઈપણ વસ્તુથી તેમનું જ્ઞાન હંકાતું
નથી, કોઈપણ રીતે તેમનું જ્ઞાન નાશ પામતું નથી. તમારું
જ્ઞાન તેમ નથી, ડાળવાર પછી શું થવાનું છે કે શણ પહેલા
શ થયું ને તે કોવાની તમારામા તાકાત નથી, તમારી
પીડ પાછળ શું છે ? ને પણ જાણવાની કે જોવાની તમારામાં
મર્યાદા નથી ને કેવળજ્ઞાન દર્શનની કયા વાત !

मन्त्री ने प्रत्यक्ष विचार करने के लिये जहाँ मिथ्याविश्वास जाया है
वहाँ नया ईश्वरमानस में देवता-दर्शन के लिये, तबने के प्रतीक
५. इस ईश्वर मानस,

૧. જોટલે તે જાતે નિત્યાનિત્ય છે. વિશ્વની વસ્તુ માત્ર એ પ્રમાણે નિત્યાનિત્ય રૂપ છે. એ જ શુદ્ધ દ્રષ્ટિ છે, એ જ સ્વાદાનું રહસ્ય છે.

તારા વિચારમાથી પર્યાયદ્રષ્ટિ દૂર થઇ છે, જોટલે તને જ જીવિત પરિસ્થિતિ સમજાતી નથી.”

#

4

#

૧૧ ધૌતનરવામીછુંઃ અને પરમાત્માએ પોતે ઉપર પ્રભુનો ગમનદગા છતાં જમાલિ સત્ય સમજી શક્યા નહિં. નિત્યાનિમાન-દુરાચારથી અસત્ય વિચારણાને વળગી રહ્યા. પ્રભુ પાનેથી ગયા પછી પણ પોતાના વિચારો જ સાચા છે, જેમ કે જા જાણ્યા, પરંપરા જેવે રસ્તે ચલી ગયા પછી સાચે રસ્તે જાય તે જુલો જ છે. જ્યાંએ જેમ જણાયું છે જમાલિ બતાવી છે તે જાણવાનુંને મિત્રતા આચરથી આજાવે છે-જાણવે છે. તે જોઈને નિરુદ્ધ નરોડે પ્રમિલિત થયાં

તિથ્યગુણાચાર્ય

—૪૫—

લીલ નિહવ-આત્માના છેલ્લા પ્રદેશમાં આત્મસર્વસ્વ
જનન મે |

કથાવસ્તુ—૩. કાચબપુર(રાજગૃહ) નગરમાં આત્માના
૨ જાન પ્રદેશમાં જ આત્માનું સર્વસ્વ માનનારા તિથ્યગુણા
નામના લીલ નિહવ થયા, રાજગૃહી નગરીના ગુણ
ને નિહવ નિરાજતા ગોદ પૂર્વેથી શ્રી લમુઆચાર્યના તેઓ
તે નિહવ નિહવે આત્માના નગરમાં મિત્રશ્રી નામના
ને મિત્રના નિહવે આત્માના નિહવે આત્માના પ્રતિજ્ઞાધ પમાઓ
ને નિહવ નિહવે આત્માના નિહવે આત્માના ઉત્પન્ન થયા આ
ને નિહવ નિહવે આત્માના નિહવે આત્માના કથાવસ્તુ નિહવે
ને નિહવ નિહવે આત્માના નિહવે આત્માના આ પ્રમાણે

આ પાઠ બળુતા બળુતા તિથ્યશુભ મૂંઝાયા. તેમના મનમાં
અનંક વિચારો ચોળાવા લાગ્યા. આચાર્ય મહારાજે ફરી ફરી
રૂપકીકરણ કરી ઉપરના વિચારો સમજાવ્યા.

પાઠ નીચા પડી તેનું ચિન્તન અને મનન કરતા તિથ્ય
ગણના મનમાં નવીન વિચાર સ્ફુર્યો કે-જો હવેનો એક પ્રદેશ
જીવ નથી, જી નથી, વ્રણ નથી, ઝો નથી, હજાર નથી, લાખ
નોંડી, એ જ્યાના-અર્ધજ્યાના ને હવે એક પ્રદેશ ન્યૂન મર્વ
પ્રદેશ પાડી જીવ નથી. બાકી રહેલ એક પ્રદેશ બળે છે ત્યાં
જીવ જીવવા ને મુતકાર એક પ્રદેશ સિવાયના મર્વ

સ્થવિરો—ભદ્ર ! તમારા કહેવાનો સારાશ એ છે કે—જે સેવાય જે વસ્તુ ન રહે તે વસ્તુ તે સ્વરૂપ માનવી જોઈએ ૨/ પદાદિ વસ્તુઓ આકૃતિ સિવાય રહેતી નથી માટે આકૃતિ સ્વરૂપ છે એ જ પ્રમાણે અન્ય પ્રદેશ સિવાય આત્મા પણ રહેતો નથી માટે આત્મા અન્યપ્રદેશરૂપ છે

તિથ્યગુપ્ત—હા ! મારું કહેવું એ જ છે અન્તિમ પ્રદેશ દેવાથી જ આત્મા 'આત્મા' એવો વ્યવહાર પામે છે, માટે તે અન્તિમ પ્રદેશરૂપ છે તેની સિદ્ધિ માટે પ્રયોગ નીચે પ્રમાણે છે આત્માડન્યપ્રદેશસ્તુ સત્યત્યપ્રદેશ એવાત્મમત્ત્વમ્ વિરહે વગ્દ ૧ (આત્મા છે-લા પ્રદેશરૂપ છે હેલ્લો પ્રદેશ રહેતા જ આત્મા રહે છે, હેલ્લો પ્રદેશ નથી રહેતો ત્યામુખી આત્મા પણ રહેના નથી)

સ્થવિરો—મહાનુભાવ ! તમારો આ વ્યાપ્તિ પ્રયોગ ઠીક છે, પણ તેમા જે હેતુ છે તે અસિદ્ધ છે 'હેલ્લો પ્રદેશ રહેતા જ આત્મા રહે છે' એટલે શુ ? આત્માના શેષ-બાકીના સર્વ પ્રદેશો કરતા જેને હેલ્લો પ્રદેશ માનવામા આવે છે, તેમા વિશેષતા શુ છે ?

તિથ્યગુપ્ત—જે હેલ્લો પ્રદેશ છે તેમા ત્રણ વિશેષતાઓ છે ૧ પૂરકત્વ ૨ ઉપક્રાન્તિત્વ ને ૩ આગમપ્રતિપાદિત્વ તે આ પ્રમાણે ૧ સર્વ પ્રદેશો મળ્યા છતાં જ્યામુખી હેલ્લો પ્રદેશ નથી મળતો ત્યામુખી તે અપૂર્ણ કહેવાય છે જ્યારે હેલ્લો પ્રદેશ મળે છે ત્યારે જ તે પૂરાય છ-પૂર્ણ થાય છે, માટે પૂરકત્વ-પૂર્ણકારિત્વ એ પ્રથમ વિશેષ છે ૨ જ્યામુખી હેલ્લો પ્રદેશ નથી ત્યામુખી બીજા પ્રદેશો આત્મા એવા વ્યવહારને નથી પામતા, હેલ્લો પ્રદેશ મળે છે એટલે બીજા પ્રદેશો પણ તે તે વ્યવહારને અનુલભે છે એટલે હેલ્લો પ્રદેશ બીજા

પ્રદેશો ઉપર ઉપકાર કરે છે. એ ઉપકારકારિત્વ નામને
 ધીમે વિશેષ છે. ૩. આગમમા અન્તિમ પ્રદેશને બીજા સર્વ
 પ્રદેશો કરતાં જુદો-પૃથક્કરી દર્શાવ્યો છે, તેથી આગમ
 પ્રતિપાદિત એ ત્રીજો વિશેષ છે.

અર્થનિર્દેશ—તમે જે ત્રણ વિશેષતાઓ દર્શાવી, તેમાં પ્રથમ
 જે પુરુષસ્વરૂપ વિશેષતા છે, તે ત્યારે જ થઈ શકે કે આત્માને
 આગમ એક પ્રદેશ અન્તિમ છે, એવો નિશ્ચિત થાય, પણ તે જ
 નિશ્ચયનું માર્ગ જુદા જુદી અપેક્ષાએ સર્વ આત્મપ્રદેશો કેવળ
 એક છે, એ એ ધીમે સર્વ પ્રદેશોમા પુરુષસ્વરૂપ, એટલે કે
 આત્મસ્વરૂપ કો વાચ્ય નહિ. છતાં તમે અમુક એક પ્રદેશને અન્તિમ
 પ્રદેશ તરીકે નોંધીને કહ્યું ધીમે ? આત્મપ્રદેશોની ગણતરીએ
 આત્મપ્રદેશોની ગણતરી ?

સ્થવિરો—આયુષ્મન ! તમારુ આ કથન સર્વથા ભૂલ
 નહીં છે તમે જે આઠ પ્રદેશો મર્વદા એક જ સ્થિતિમા
 રહે છે એમ કહો છો, તે પણ આત્માના મધ્યમા રહે છે તે
 આઠ પ્રદેશોની આમપામ અમખ્યાત પ્રદેશો ફરી વળેલા છે
 ! પ્રદેશોને સ્વકપ્રદેશ તરીકે ઓળખવામા આવે છે તે
 પ્રદેશોને કર્મ પુનુજલો સ્પર્શતા નથી માટે તેની એક મરણી
 મૃતિ મનાય છે નહિ કે તે પ્રદેશો સ્થાવિશેષમા ચોક્કમ
 રહે છે માટે આત્મા બીજાં જાય છે ત્યાં પ્રદેશો પણ સ્થળ
 રહે છે બીજી તે આઠમા પણ કોને છે તે માનવો એ પ્રશ્ન
 મણુકેલ જ રહે છે

તિથ્યગુપ્ત—અરુ, આકાશપ્રદેશો અવસ્થિત છે, કાઈ
 પણ કાળે તેમા ફેરફાર થતો નથી એટલે જે આકાશપ્રદેશોમા
 અત્મા રહેવ છે તે આકાશપ્રદેશોની ગણતરીમા જે પ્રદેશ
 અનિમ આવે ત્યાં રહેલ આત્મપ્રદેશને છે તે માનવો

સ્થવિરો—આકાશપ્રદેશો સ્થિર છે તે નત્ય છે, પણ
 તેના આત્મા મ્થિર રહેતો નથી મ્થિર આકાશપ્રદેશોમા પણ
 જુદી જુદી દિશાએથી ગણુતા જુદા જુદા છેવવા થાય માટે
 કઈ દિશાના મ્થા આકાશપ્રદેશમા રહેલ આત્મપ્રદેશને
 અનિમ માનવો ?

નિઘ્નગુપ્ત—અર્થા શિશી ગણુત્રાં કરવી ને ઊર્ધ્વ દિશાના
 નાય આકાશપ્રદેશમા રહેલ આત્મપ્રદેશને અનિમ માનવો

સ્થવિરો—તમાની દરેક કલ્પના વારવાર ફરતી રહે છે,
 કાંઈ વાત સ્થિર રહેતી નથી ઊર્ધ્વ દિશાના અમુક આકાશ
 પ્રદેશમા પણ એક જ આત્મપ્રદેશ રહેતો નથી કેવળી
 વમુદ્ધાનના આ મધ્યમા જ્યાં મ્થા નમયે લોખમશને
 આત્મા પોતાના પ્રદેશોથી પૂર છે ત્યાં એક એક આકાશ

પ્રદેશો એક એક આત્મપ્રદેશ હોય છે. બાકી અન્ય કાળમાં એક
 આત્મપ્રદેશમાં અનેક આત્મપ્રદેશો રહેતા હોય છે. એટલે
 તેનાથી જ્યાં આત્મપ્રદેશને અનિત્યમ માનવો, એ પ્રથમ કાયમ
 એક જ વસ્તુ છે ત્યાંથી કદાચ ત્યાં નેક પ્રદેશમાં
 આત્મપ્રદેશ માંથી પુનઃપાત થી રહે જ એટલે એટલે
 પ્રદેશો એક એક એક બનેલા નહિ.

આગમોમા એક જેની ગણતરી કરી છે તે અપેક્ષાને હું નિયત રાખુ છું ને ને નીને અન્તિમ પ્રદેશમા અર્વસ્વ માનવાનો આશય કરું છું

સ્થવિરો—દેવાનુમિત્ય! આગમમા દર્શાવેલ તે નિરૂપણથી તને જે શ્રમમા-વ્યામોહમા મૂચવાયા છે તે ખરેખર શોચનીય છે આગમનુ તે નિરૂપણ શાશ્વત કે મદાકાળ માટેનું નિયત નથી અમુક વિષયને સ્પષ્ટ અમલવવા માટે નિવશા કરીને ખતાવેલ છે તેને આધારે તમે અન્તિમ પ્રદેશને નિયત કર્યા છો, પણ તમાર તે કથન અચકક દોષથી દૂષિત થાય છે ચકક દોષની ગ્રાએ જ આત્માશ્રય ને અન્યોન્યાશ્રય દોષો તો આવે જ છે મારે કોઈ એક પ્રદેશને છેલ્લો માનવો ને તેમા પૂરકત્વ રૂપ વિશેષ છે એમ માનવું એ કોઈપણ રીતે ઘટતું નથી તમારી બીજી વિશેષતા ઉપકારિત્વ છે તે પણ પ્રથમ વિશેષતા ગ્રિયર થયા સિવાય સંભવતી નથી ને ઉપકાર પણ શું કે છે? ઉદ્ધવા સિવાયના બીજા પ્રદેશો આત્માના નથી તેને આત્માના કરે છે? નાના છે ને મોટા કે છે? અદ્ય

* નાકમ ૨૨૩૫ આ છે—સ્વાકરાગમારેખાવલોપતાપસાવશાપવાપશુલક શાપદિપદત્તેન સ્વમિત્તલશપન્મુ સમ્પન્ન । એક જાગનુ સાપેમ બીજુ જ્ઞાન તન માપેમ જાનુ જ્ઞાન તેની અપેક્ષા । ખનુ નાનુ જ્ઞાન તન વિષય કરીને પ્રથમ જાનો જુદુ ખતારનુ તે ચકક મદયાય ૧ જેમકે પ્રગ્નમા ૧ વિવ જ્ઞાના-આગમની અપેક્ષા છે ૨ આગમમા-નિરૂપણની અપેક્ષા છે નિરૂપણમા-અન્તિમત્વ । અપેક્ષા છે ને ૪ અન્તિમત્વમા વિવજ્ઞાની અપેક્ષા ૫ એ પ્રમાણે ચકક । મારક પુન પુન રૂપા જ કરે ૧ મારે ચકક દોષ સામે છે જે મારે બી કિતગાધિવનસુષ જુદદર્શતમા રૂપુ ૧ ૩-૬૨ સર્વિ સ્વલકાન્દો દય દવાદિ વિવસાનિદત્તમન્ત્વન્ત્વ નૈવદદલ વિવજ્ઞાનો વદન્મભજનનુ તાજવમોર્ષિ વિવસાનિવમન્તિ ।

પૂન્ય આચાર્ય મહારાજ શ્રી ધમુસુરિજી મહા । જે વિચાર્યું
 કે-મિથ્યાત્વના ઉદયે આ તિથ્યશુભ સત્ય સમજી શકતો નથી
 ને બીજાના વિચારને પણ ફેરવવા ચત્ર કરે છે તેનો કાઈક
 ઉપાય કરવો જોઈએ સમજી લય તો મૌયાં સારું, નહિ તો
 પરતુ વિગેષ અહિત ન કરે એમ કરવું જોઈએ એ પ્રમાણે
 વિચારી તેઓશ્રીએ તિથ્યશુભને બોલાવ્યા ને કહ્યું —

“ચિત્ત જીવ ’ તુ અન્ત્ય પ્રદેશને જ જીવ કહે છે તે શાયા ?
 બીજા પ્રદેશો પણ અન્તિમ થઈ ગયે છે મર્વ પ્રદેશો મરણા
 સ્વભાવવાળા ને સમાન પ્રમાણવાળા છે એમ તુ અન્તિમ
 પ્રદેશને જ આત્મા કહે છે તેમ પ્રથમ પ્રદેશને કેમ નથી
 કહેતો ? જો આત્માના પહેલા બીજા વગેરે પ્રદેશોમા જીવત્વ
 ન રહેતું હોય તો તે છેલ્લા પ્રદેશમા પણ ન રહે રીતીના એક
 કણમાયાં તેલ નથી નીકળતું, તો ઘણા કણ ભેગા મળવાથી
 પણ તેલ નથી નીકળતું તેથી એવો નિયમ ફક્ત ધાય છે
 કે-અવયવીના એક એક અવયવમા જે ન હોય તે અવયવના
 સમુદાયમા પણ ન હોય તો પછી છેલ્લા એક અવયવમા નો
 ક્યાથીજ હોય ? છે લા પ્રદેશ મિથ્યાના બીજા પ્રદેશોમા
 દેશથી જીવત્વ છે ને છેલ્લામા સર્વથી છે, એવી માન્યતા પણ
 યથાર્થ નથી છે લા પ્રદેશમા અન્ય પ્રદેશો કરતા કંઈપણ
 વિશેષતા નથી નેથી એમા દેશમાં ને એકમા સર્વથી એમ
 કહી શકાય નહિ આગમમા પ્રથમ વગેરે પ્રદેશોમા આત્મત્વનો
 નિરેધ કર્યો છે ને અન્તિમ પ્રદેશમા નિરેધ નથી કર્યો માટે
 અન્તિમ પ્રદેશમા જ આત્મત્વ રહે છે, એમ તાત્પર્ય એથવુ
 તે પણ યુક્ત નથી આગમમા તો એક વગેરે સંખ્યામાં
 આત્મત્વના નિરેધ છે, તેથી આગમની રીતિએ તો છેલ્લો
 પ્રદેશ પણ એક હોવામાં તેમા પણ આત્મત્વ ન રહે આ । મમા
 આગમ એ જ વસ્તુ સ્પષ્ટ સમજાય માટે પ્રયુ છે કે-અ પૂર્ણ
 પ્રદેશવાળો આત્મા જ આત્મા કહેવાય

તીવ્ર ભક્તિ અને યજ્ઞાથી મે આજે એ સિદ્ધાન્ત આચરણમા મૂક્યો. જો તે સિદ્ધાન્ત યથાર્થ-વાસ્તવિક છે તો મે આ સર્વ સમુદાયમા આપની મરકરી શી કરી? જો આપને મારું આ વર્તન અસત્ય ને અનુચિત જણાયું હોય તો પ્રથમ આપ આપના અયથાર્થ-અવ્યવહાર-અવાસ્તવિક વિચારો ફેરવો. શાથી આપને અન્ન-પાન-વસ્ત્ર-પાત્રના છેલ્લા એક એક કણથી તૃપ્તિ થતી નથી? જો અન્તિમ અવયવમા વસ્તુનું સર્વસ્વ હોય તો તેનું કાર્ય છેલ્લા અવયવથી થવું જ જોઈએ પણ પાત્ર કાર્ય જેમ ઘટ નથી કરતો તેમ એક તત્તુ પણ ઠડીથી ને લક્ષ્મણથી રક્ષણ કરવારૂપ કાર્ય કરી શકતો નથી એક અવયવમા પૂર્ણ અવયવી માનવા માટે નથી કોઈ સબળ પ્રમાણ કે ઉદાહરણ, નથી આપ્તવચન કે નથી કોઈ યુક્તિ આપને શાથી આવા અનુદ્ વિચારમા મિથ્યામત્ત થયો તે જ નથી સમજાતું, માટે આપ આવા મિથ્યા વિચારને તિલાંજલિ આપો, ને શ્રી વીર પરમાત્માના વચનોમા પુનઃ સ્થિર થાઓ.

નિત્રશ્રી આવકના આ કથનની આચાર્યશ્રીને સવળી અનન્ય નીપજી

(૫)

ભૂલનો એકરાર, આલોચના અને મૂળસ્થિતિમા આવવું—

સદ્ભાગ્યનો ઉદય થવાથી, દુષ્કર્મ નાશ પામવાથી આવાય તિથ્યશુભને પોતાના વિચારો ફેરવ્યા તેમને સત્ય સમજાયું. સર્વ સમુદાય સમક્ષ તેમણે મિત્રશ્રી આવકનો ઉપકાર માન્યો ને કહ્યું કે ‘હે બહુશ્રુત શ્રમણોપાસક’ તું કહે છે તે સત્ય છે તારા આ પ્રયોગથી મારો વ્યામોહ ફેર થયો છે પૂર્વનું તે પાદનો આશય મને હવે સમજાય છે.’

મિત્રશ્રીએ પણ ઉત્તર આપના જણાવ્યું કે-‘શુભ મહારાજ!

કામ કરવા ટેવાયેલા છે એટલે સમજૂતી સિવાય કોઈપણ કડક કે દળાણના ઉપાયો તેઓ ન થોઈ શકે સખત પ્રયત્ન સિવાય અશ્વમિત્ર સમને એમ નથી લાગતું સમજાવવા માત્રથી સમજી જાય એમ હોત તો અહિં તે માટે ઓછું કશું હતું ? તેને ઠેકાણે લાવવા માટે તો કોઈ રાજ્યદારી પદ્ધતિનું કામ છે કુશલપુરના પ્રયત્નથી પતી જાય તો વધારે સારું નહિ તો રાજગૃહીના ખડરક્ષક, કોટવાલ આદિ ધાવકો છે તેઓ ધર્મના જાણકાર છે ને સામ-દામ-દડ-ભેદ એમ ચારે નીતિનો પ્રયોગ અજમાવવામાં કુશલ છે અશ્વમિત્ર ત્યાં રાજગૃહ જ જનાર છે, તો તેમને ખબર પડેાચાડવા જોઈએ તેઓ પ્રભુના પવિત્ર આગમ પ્રત્યે સમ્પૂર્ણ રાગવાળા અને પ્રભુએ પ્રરૂપેલ દરેક પદાર્થ માટે અવિચલ ધ્વજાવાળા છે કેવળ રાગ અને ધ્વજા છે એટલું જ નહિ પણ જહુજુત છે તેમને ખબર પડે એટલે તેઓ અશ્વમિત્રને વ્યવસ્થિત રીતે માર્ગમા લાવી શકે ”

એ રીતે આર્થ મહાગિરિજી મહારાજે નગરચેઠને અન્ય ઉપાય પણ સૂચવેા

નગરચેઠે કહ્યું — “ રાજગૃહીથી એક મુખ્ય આવક પાસ સાત દિવસમા અહીં આવવાના છે તેઓ સમજી અને સર્વ વાત પચાવી શકે તેમ છે હું તેમને સર્વ સમજ પાડીશ પછી આપથી પાતે લઈ આવીશ કદાચ કોઈ કારણસર તેઓ અહિં નહિ આવી શકે તો હું રાજગૃહી જઈ આવીશ ને સર્વ યોજના ખડરક્ષક-ધાવકોને સમજાવતો આવીશ આપથી દૂરમાવેા છે તે પ્રમાણે અશ્વમિત્ર મહારાજ માટે કંઈક કડક ઉપાયોની આવરયકતા છે ખરી !

“ મારું સાહેબ ! હવે હું જઈ છું આપની યેજસાધના અવિચલ રહેા ! ”

એટલે શ્રી સુષે તેમને વિનતિ કરી કે-“ આપનું કયન ચલાય છે આપ અને પૂ ગુરુમહારાજથી વચ્ચે વૈમનસ્ય નહિ પણ વિચારભેદ છે, ને તે કારણે આપે જુદો વિહાર કર્યો છે પરંતુ એ વિચારભેદ દૂર થાય ને આપ બન્ને પૂજ્યો એક મત યાઓ તો જૈન શાસનની શોભા ઘણી સારી થાય અવિચિત્ર પ્રભાવશાલિ-ત્રિકાલાભાધિત શ્રી વીતરાગ શાસનમા સત્ત્વ પણ સ કલેશ શોભે નહિ આ મતભેદ દૂર કરવાને આપ જે ઉપાય સૂચવો તેની યોજના કરવાને અમે મર્વ નૈયાર છીએ ”

“ જુઓ, આ જુદાપણ કાંઈ ક્રોધથી કે માનથી નથી થયું આમા નવો મત ચલાવવાની અભિલાષા પણ નથી, કે ક્રોધ, માન હોયી દેવાથી સમજી જવાય અને વૈમનસ્ય શમી જાય શાસનના અથ કરવામાંથી આ પ્રસંગ બન્યો છે હવે અમે બન્નેમાંથી કોઈપણ એક પોતાના અર્થનો ત્યાગ ન કરે ત્યાં મુખી આ જુદાઈ કેમ મરે ? ” આર્થ અર્થમિત્રે કહ્યું

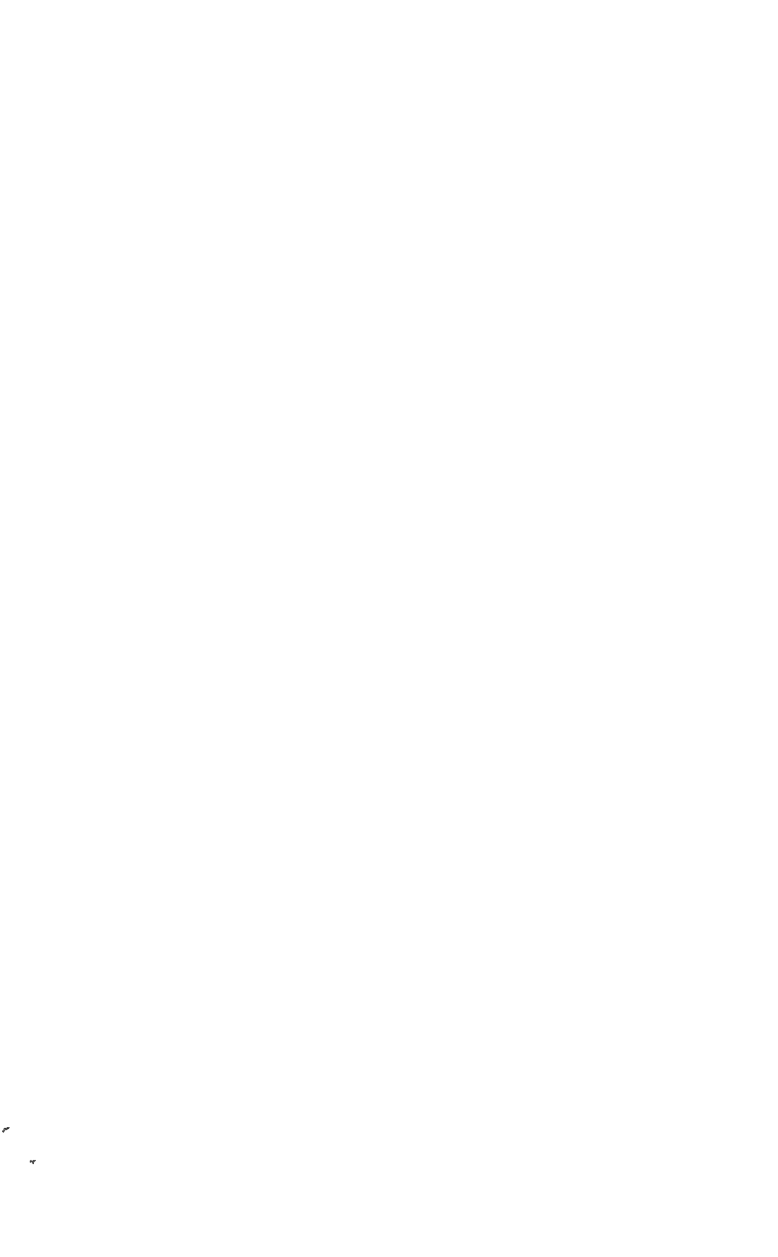
“ આપ દૂરમાવો તો પૂ ગુરુમહારાજશ્રીને વિનતિ કરીને અમે અહીં જોલાવી લાવીએ, આપ ફરી અર્થ સમજવા પ્રયત્ન કરો આપને ત્યાં પધારવું હોય તો અમે ગધા સાથે આવીએ ને પૂ ગુરુમહારાજશ્રીને મતદ્વેર ટાળી દેવા વિનવીએ આપ આપનું કયન ફરી તેઓશ્રીને સમજાવો પણ તેમા નિકાલ લાવવાની બાવના પ્રધાન બેઈએ ” શ્રી સુષે કહ્યું

“ આ અર્થની વિચારણા પણ સમય મુખી ચાલી છે હવે ફરી ફરી બેનું એ ઉચ્ચલાવવાથી શું ? પૂ ગુરુમહારાજશ્રીનો કંઈ અથ મને નથી ખેલતો માત્ર અથ તેઓશ્રીને મિથ્યા લાગે છે હવે તું મન વગર તેઓશ્રી ને અર્થ કરે છે તેમા હા-એ-હા કરું તો આ તુર્વ શની બધ પલ વગર

હાલ, પણ તે પણ નથી પૂર્ણિમાના ચન્દની પ્રતીક્ષા
રતી કુમુદિનીની માફક હું રાત્રિએ તેમની રાહ જોઈને રહું છું
તારે અન્ધારીયાના અન્તિમ દિવસોના ખડિત ચન્દ્ર જેવા
મનુ પાછલી રાતે આગમન થાય છે ને અસ્ત થતા વાર
લાગવી નથી કોઈ કોઈ વખત તો સૂય સમા પ્રચલ-તીક્ષ્ણ
રેશ્મ ફેરી અને કરમાવે છે બૂખ તરસ સહન કરવી તપ
સ્વની સમી હું તેઓ શરદના પૂર્ણ ચન્દ્ર બની મારા પર
ધુધા વરસાવે એનું જ હૃદય મુ દિનરાત એ જ ચિન્તાવુ
કુ એમને પ્રસન્ન કરવા કોઈ પણ ભાતની જૂઝ કરવી નથી
તેવામા ખડે પગે રહું મુ મારી અન્દરની આ વેદનાએ અને
થોપી ન મારી કીજીતાનું કારણ એ એ જ છે '

પુત્રવધુ પાસેથી પોતાના પુત્રની આવી વિષમ પરિસ્થિતિ
જાણી શિવભૂતિ ઉપર તેની માતાને અત્યન્ત દુઃખ ઉપજ્યો.
તેણે પોતાની વહુને આશ્વાસન આપ્યું ને કહ્યું—

“પુત્રા ! તુ ચિન્તા ન કર આજે રાત્રે હું તેને દેઠાણે
લાવી દઈશ આજે તારે ભગવાની જરૂર નથી હું જાગ્રીશ
જાગ્રતા હું ક્રિયાવીશ તુ નીરાતે સૂઈ જાગે મને ખબર નહિ
કે વાત આટલી દુઃખથી પડેલી છે કીક જવે તેની વાત !”

•

•

•

‘ઝોર એક દાવ એલીયેલ, કયા ડેર દોવી ફે ? અબી
તો બાર દી બજા હે નસા દનર મયા ટા તો લીલએ લરે
જત જરા શરાબી જનાવ !’

એમ કહી એક એલાડીએ શિવભૂતિને બજારના રસ્તામાં
જીપા મલિશની મસ્તીના ચલાવ્યો. ઘરનું જાન જૂન વનુ
રાતને દિવસ સમજાવ્યો.

જે શબ્દોનો નાપણે જ અર્થમાં ઉપયોગ કરીએ છીએ તે અર્થને તે પદાર્થ તે સમયે પદાર્થ અનુભવતો હોય તો જ તેને માટે તે શબ્દ વાપરવો એવી જ નયની માન્યતા છે તેને એવ બૂત નય કહેવામાં આવે છે

જેમકે જિન ત્યારે જ કહેવાય કે જ્યારે શુદ્ધધ્યાનની ખાશાએ ચંદી તાગાદિ ચતુને છૂતતા હોય ત્યારે મુરામુર નરેન્દ્ર પૂજા કરતા હોય ત્યારે જ ચર્દેશ કહેવાય અને મમ વચરણમાં વિરાજી ચતુવિધ મમજી સપની અને પ્રથમ ગણ ધરની સ્થાપના કરતા હોય ત્યાં જીવજર કહેવાય

પરંતુ જ્યારે ઉપયુક્ત ક્રિયા ન આશી હોય ત્યાં તે શબ્દો વપરાય નહિ

તીર્થની સ્થાપના કરતા હોય ત્યારે '૧૭ કહે છે ધન્દ્ર મહારાજ જિનને નમે-પૂજા છે તો તે વાક્ય સમભિદ્ધ નય બરોબર ન કહે આ નય તો કહે-અત્યારે તીર્થકરને ઇન્દ્ર નમે છે એમ કહે. અ પ્રમાણે એવ બૂત નયનુ સ્વરૂપ છે

**ધટના દટાન્તથી શબ્દ, મમભિદ્ધ અને એવ બૂત
નયનુ અપહીકન્ભુ**

શબ્દનય—જેમાં પાછી બરી શકાય એજ આશય વા, મિત્રા પેટવાળા, સાક્ષી મુખવાળા જે પદાન તે ધટ કહેવાય છે ધટ-કલશ-કુલ વગેરે તેના પદાર્થ શબ્દો છે

અમભિદ્ધ નય—પછી બરાબ તે-જણાવે કહેવાય, શબ્દ કહે તો જ ધટ કહેવાય, પૂરવીને પૂ તે જ કુલ કહેવાય

૧૮ કોઈ કહે કે આજે નથી દેખાતો. માટે પવન નથી, તો તે
 ૧૯ કહેનારનું કથન સત્ય નથી, તે જ પ્રમાણે આત્મા નથી એ તારું
 ૨૦ કહેવું યથાર્થ નથી. આત્મા અદૃષ્ટ છે માટે તે દેખી શકાય
 નહિ. આખ સિવાય સ્પર્શેન્દ્રિયથી ને અનુમાનથી જેમ પવન
 ૨૧ છે એ મનાય છે તે જ પ્રમાણે મનથી અને અનુમાનથી આત્મા
 ૨૨ પણ સિદ્ધ થાય છે.

તારા માતાપિતા ન આવ્યા એટલે સ્વર્ગ-નરક નથી
 એ અમત્ય—

હે નૃપ ! તે કહ્યું કે મારા પર અત્યંત દુનઃ રાખતા
 મારા માતાપિતા અને અતિ પ્રતિજ્ઞા કરવા માટે ન આવ્યા
 એટલે મેં નિશ્ચય કર્યો કે આત્મા પુણ્ય, પાપ સ્વર્ગ નરક
 સર્ગે કંઈ નથી. એ તારી માન્યતા યોગ્ય નથી કારણ કે
 તેઓ ન આવ્યા માટે તે વસ્તુ જ ન હોય એનું ન કરી શકાય
 તેઓના ન આવવાના બીજા બનક કારણ હોઈ શકે છે.

(૪)

માતાના સ્વર્ગથી ન આવવા અમનથી એક
 દરિદ્રનું દહાન્ત

કોઈ એક વખત સુસાહરી દરવા કરવા તને કે હું એક
 દ્રિ મનુષ્યનો કોઈ એક નગરના સમાગમ થયો હોય તે સમા
 ૧ દરનીયાન તેની સાથે તારે ગાઢ સ્નેહ બધું જયો હોય
 તેની દરિદ્રતાના નાશ માટે અને તેનો દુઝાર કરી સારી
 વિમા પ્રકાર માટે તેની સાથે વિચાર્યું હોય ને કંઈ હોય
 ૨ એક બોટો રાજા મુ, તારી પડે અખુટ સમર્પણ છે,
 ૩ સરકાર છ, ધણા દેશ છે હું તને સુખી કરાઉં એવી
 ૪ તારી પછી બીજો કિલ્લો તારે આપું એવી
 તેને રક્ષે અને.

1

1

•

•

•

